

Tuttunniarnissamut umimmanniarnissamullu siunnersuinerit

Ukiaq 2012 / Ukioq 2013

NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSANUT SIUNNERSUINERIT

all.:

Christine Cuyler

Pinngortitaleriffik, Nuuk

20. aprili 2012

Aallaqqaasiut

Allakkiaq una Pinngortitaleriffimmit Namminersorlutik Oqartussani Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmut (APPN) Kitaani Avannaatalu kitaani 2012-imi ukiakkut aamma 2013-mi ukiukkut tuttunniarnissanut (*Rangifer tarandus spp.*) kiisalu nunatsinni tamarmi nunap immikkoortuini tullinnguuttuni makkunani 2012-imi ukiakkut aamma 2013-imi ukiukkut umimmanniarnissamut (*Ovibos moschatus*) siunnersuutinut tunngassuteqarpoq:

Tuttut: Naternaq (1), Avannaa (2), Qeqqa (3), Kujataani (4-5), Paamiut (6-7), Avannarliit aamma Nuna Prudhoe (10), Kangerluarsorujuk (9), Nuussuaq (8) aamma Ivittuut (11). Ungaluutini kisitsisit nunap immikkoortuini piniarfiit normuinut innersuussutaapput (Fig. 1).

Umimmaat: Avannarliit, Kangaarsuk, Sigguk, Naternaq, Avannaa (2), Qeqqa (3), Ivittuut (11), aamma Tunup Avannaa (Nerlerit Inaat aamma Illoqqortoormiut Kangerluata qinngua). Ungaluutini kisitsisit nunap immikkoortuini piniarfiit normuinut innersuussutaapput (Fig. 2).

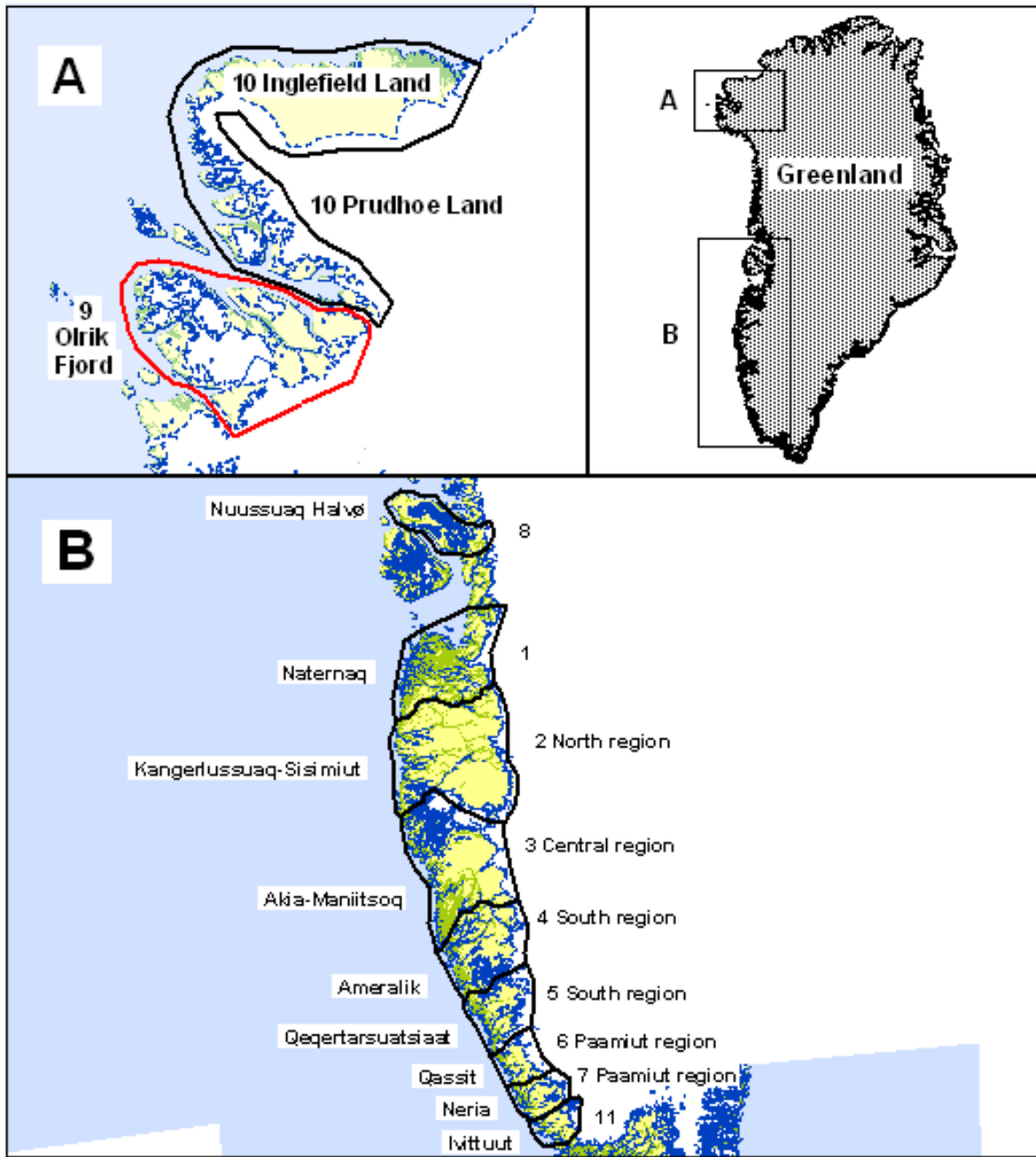
Allakkiami matumani siunnersuinerit tuttunniarnissamut aggersumut taamaallaat tunngassuteqarput, tassa imaappoq 2012-imi ukiakkut aamma 2013-imi ukiukkut.

Taamatuttaa q siusinerusukkut siunnersuisarsimanertut piniartut tuttunik umimmannillu angutivissanik arnavissanullu amerlaqatigiinnik pisaqartarnissaat siunnersuutigineqarpoq, tassami tuttoqatigiinni umimmaqatigiinnilu angutivissat arnavissallu siunissami nalinginnaasumik amerlaqatigiittuarnissaat qulakkeerniarneqarmat. Taamatuttaa pisanik nalunaarsuutit immikkut ittut utertinneqartarnissaat siuarsarniarlugu suleqatigiittoqarnerunissaata ingerlatiinnarneqarnissaa sulii kissaatigineqarpoq.

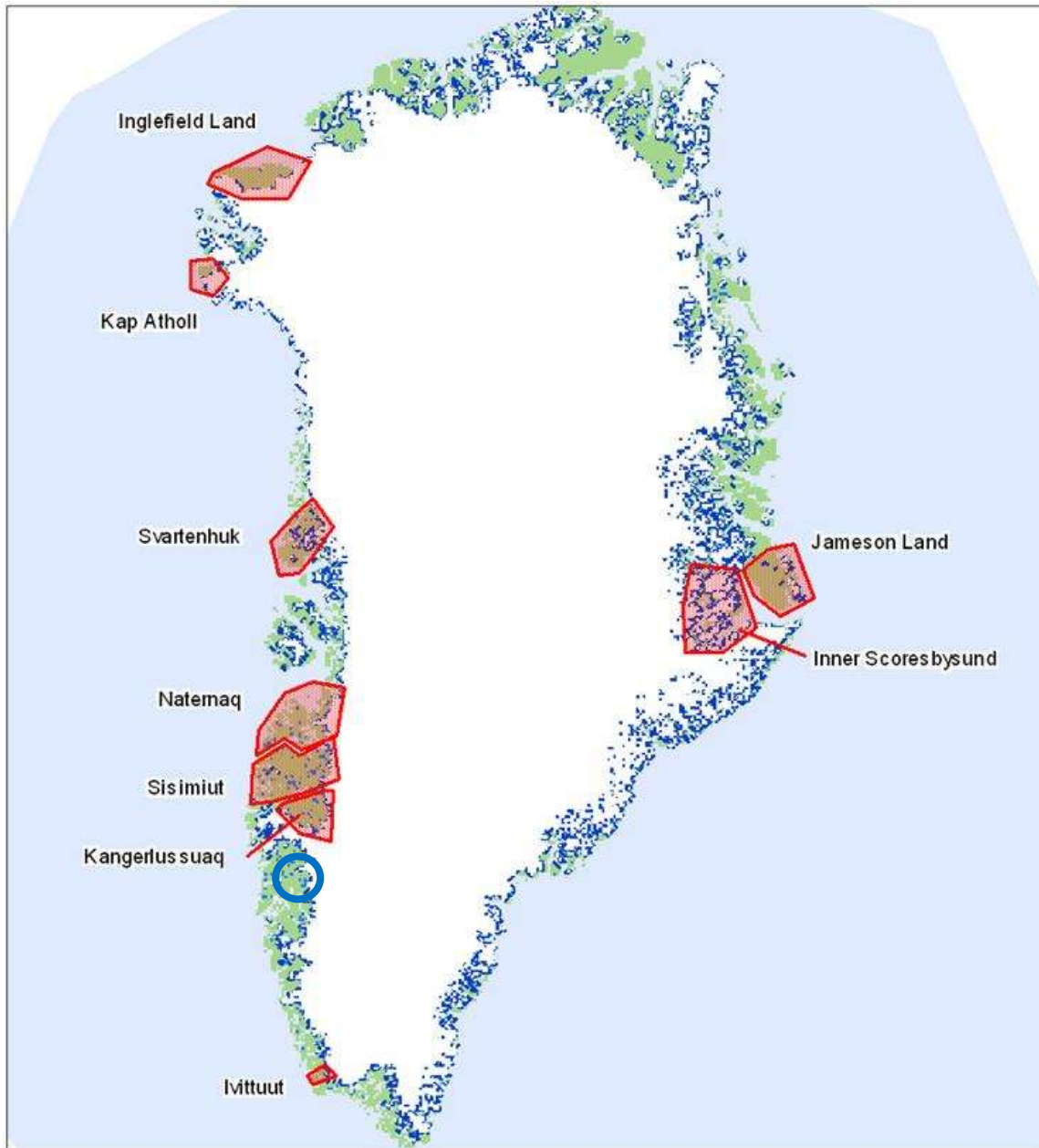
Pinngortitaleriffimmi biologit siunnersuineranni aallaavigineqartut

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmit Pinngortitaleriffimmi biologit tuttuq umimmaallu 2012-imi ukiakkut aamma 2013-imi ukiukkut piniarneqarnissaat pillugit siunnersueqqusinerimi apequtit tullinnguuttut makku ilanngunneqarput:

- 1) 2012/2013-imut siunnersuinerimi aqutsiveqarfanni ataasiakkaani siusinnerusukkut siunnersuisarsimanernut sanilliullugu allannguuteqartoqarpa?
- 2) Pinngortitaleriffimmit ukiukkut piniartoqarnissaa siunnersuutigineqarsinnaava? Taamaattoqassappat taava nunap immikkoortuini sumiiffinniluunniit sumiittuni?
- 3) 2012-imi marsimi tuttunik kisitsinernit angusat Pinngortitaleriffimmi pigineqarpat?
- 4) 2012-imi marsimi Nuup eqqaani tuttunik kisitsisoqarmat Pinngortitaleriffimmit kisitseqataasut umimmannik takusaqarpat?
- 5) Nuup eqqaani umimmanniarnissaq pillugu Pinngortitaleriffimmit siunnersuisoqarsinnaava?

Figur 1. Kitaani Kitaatalu Avannaani tuttoqarfiit aamma nunap immikkoortuini piniarfinni normut kiisalu nunap immikkoortuisa normuisa taaguutaat.

Figur 2. Umimmaqarfiit 2011-imi umimmanniarfiusinnaasut aappaluttumik ilisarnaasigaapput. Sumiiffiit annertussusiat ilusaallu missinginnagaapput aammalu uumasogatigiikkuutaat sumiiffinnik atuinerannik takussutissiissuullutik, uumasogatigiikkuutaat eqqortumik amerlassusiannik takutitsisuunatik. Kangerlussuup eqqaani sumiiffik annikitsoq assersuutigalugu Kitaani umimmaqarfiunerpaavoq. Tunup Avannaani Nunami Allanngutsaaliukkami umimmaqatigiikkuutaarpasuit nunap assingani takutinneqanngillat, tassami sumiiffimmi tassani umimmanniarneq inertequtaammat. Nuup eqqaani umimmaqatigiikkuutaat ikittut amerlassusiat ilisimaneqanngitsut tungujortumik ilisarnaasigaapput.

Biologit siunnersuinerat

Apeqqummut 1-imut akissut: 2012/2013-imut siunnersuinermit aqutsiveqarfinni ataasiakkaani siusinnerusukkut siunnersuisarsimanernut sanilliullugu allannguuteqartoqarpa?

TUTTUT:

Ataasiakkaannguit eqqaassanngikkaanni 2011-misut siunnersuivugut. Taamaattorli sumiiffiit amerlanerpaat eqqarsaatigalugit nutaanik paasissutissaateqanngilagut. Nunap immikkoortua Kujataa (piniarfiit 4 aamma 5) pillugit tuttoqatigiikkuutaat amerlassusiannik missingiinikuuvugut ataatsimoortukkuutaallu amerlassusigisaat naatsorsornikuullutigit aamma nunap immikkoortuini Avannaani Qeqqanilu (piniarfiit 2 aamma 3) tutut amerlassusiinik missingiisimavugut, tamatumani tutut amerlassusilerneqarnerat ikilisinneqarsimallutik. Missingiinerit marluusut taakku tunngavigalugit januaarip ulluisa aallaqqaataaniit februaarip ulluisa 28-ata tungaanut piniartutut inuussutissarsiuteqartut aamma sunngiffimmi pinialuttartut ukiukkut upernaakkullu tuttuniaqqusaassanngitsut siunnersuutigaarput aamma qamutit motorillit, qamuteralaat 4-hjul-illu, tuttunniarnermi atorineqarnissaat inerteqqutigineqassasoq aamma siunnersuutigalutigu.

UMIMMAAT: 2011-mi siunnersuuteqarnitsit siunnersuuteqarpugut, taamaattorli nutaanik paasissutissaateqanngilagut.

Apeqqummut 2-mut akissut: Pinngortitaleriffimmit ukiukkut piniartoqarnissaa siunnersuutigineqarsinnaava? Taamaattoqassappat taava nunap immikkoortuini sumiiffinniluunniit sumiittuni?

TUTTUT:

Kitaani aamma Kitaata Avannaani tamarmi, sumiiffiit pingasut kisiisa pinnagit, ukiukkut upernaakkullu tuttunniarnissaq innersuussutigineqanngilaq:

- 1) Kangerlussuaq-Sisimiut-ni (Avannaa/ Nunap immikkoortua Avannaa – Nunap immikkoortuani piniarfik 2) 2013-imi januaarip ulluisa aallaqqaataaniit februaarip ulluisa 28-ata tungaanut ukiukkut upernaakkullu tuttunniartoqarnissaa akuersissutigineqarsinnaavoq. Kangerlussuaq-Sisimiut-ni tutut km²-imi ataatsimi agguaqatigiisillugu 1,2-nik amerlatigilerpata ukiukkut tuttunniarnissamut tunngavissaarutissaaq.
- 2) Tammajuitsussanik tuttunniartitsinerit, sumiiffiit apeqqutaatinnagit, inerteqqummut tassunga ilanngunneqanngillat, tassami tammajuitsussatut tuttuttarineqartartut ikittuinnaasarmata aammalu tuttoqatigiit amerlassusiannut sunniuteqarpallaassasorineqanngimmata.
- 3) Nunarsuit / Nuna Prudhoe aamma Kangerluarsorujuk: piffissami nunaminertamilu aalajangersimasumi tuttutassiisuteqartoqartillugu ukiukkut tuttunniartoqarsinnaanera najukkami piniartut siunersiorlugit nalilersorneqarsinnaavoq/oqaluuserineqarsinnaavoq. Tuttunniarnermi qamuteralaat atorineqartariaqanngillat.

Tunuliaqutaasoq:

Kitaani sumiiffinni arlalinni siusinnerusukkut tuttoqarpallaanera pissutigalugu ukiukkut upernaakkullu tuttunniarnissaq akuerisaavoq. Tuttoqarpallaanera pissutaalluni tutut

nerisassaaleqilersarput taamaalillunilu Kitaani tamarmi tuttu km²-imut 1,2-nik amerlassuseqalersillugit ikilisinneqarnissaannik kissaatigisaqartoqalerpoq. Tuttu taama amerlatiginerat nerisassaqaassiallu oqimaaqatigiissinnaasorineqarput (Kingsley & Cuyler 2002).

2012-imi Kitaani, Kangerlussuaq-Sisimiut-ni (KS) (Nunap immikkoortua Avannaa – nunap immikkoortuani piniarfik 2) taamaallaat pinnani, sumiiffinni tamani tuttu amerlassusissaattut kissaatigineqartoq anguneqangajassimavoq. KS-imi ukiorpassuarni tuttoqarsimaqaaq tamakkulu imminnut qanissimallutik. KS-imi 2010-mi tuttu kisitsinermik nalilersueqqinnermi tuttu suli amerlavallaarput, tuttu 60.000-iunissaat missingerneqarpoq tuttullu km²-imi ataatsimi sisamat missaanniippat (Tabel 2), tamanna tuttu amerlassusiannut ilorraap tungaanuunngitsoq sunniuteqarpoq, ilaatigut piaqqiarineqartut ikittuinnaapput. KS-imi tuttu km²-imi ataatsimi 1,2-nik amerlassuseqalerpata tuttuvaqqat amerlisinnaapput. Taamaattumik tamanna eqqarsaatigalugu KS-imi 2013-imi ukiukkut tuttunniarnissaq akuerineqarsinnaavoq.

Ukiuunera upernaajuneralu tuttu aniguinissaannut aalajangiisuulluinnarput, ingammik taamaalinerani nerisassaaleqinartarmat tamakkulu tikikkuminaannerusarmata. Tamatuma kingunerisaanik tuttu qasujaannerat kinguaassiorsinnaanerallu ilorraap tungaanuunngitsoq sunnerneqartarput, assersuutigalugu tuttu piaqqinerminni qanoq nukissaqartiginerannut tunngatillugu. Ukiukkut upernaakkullu tuttu akornusersorneqanngikkaangamik (tassani januaarip ulluisa aallaqqaataaniit aasarnissaata tungaa pineqarpoq) tuttu nukinnik atuinikinnerulersarput (ullut tamaasa aalanerit) aamma nerisassarsiorinissaminut piffissaqarnerulertarput. Assersuutigalugu tuttu qamuterallannik 4-hjulerinillu piniarneqarunik tuttu nukinnik atuinerulersarput (qimaallutik) aammalu nerisakinnerulersarlutik. Tuttorpassuit sunnerneqarpat tuttoqatigiit peqqissussiat ajornerulissaaq. Qamutinik motorilinnik tuttunniarneq ilorraap tungaanuunngitsoq sunniuteqartarpoq, tassami tuttu ukiuunerani pisariaqartillugit neriniarfinaatik tikittarunnaartarpaat aammalu sumiiffinnut neriniarfigissallugit piukkunnannginnerusunut qimaasarlutik. Sumiiffinni naleqqutinnginnerusuni tamakkunani tuttu amerlivallaarlutik imminnut qanippallaalissappat taamaattumillu nerisassaaleqilerlutik. Tuttu amerlavallaarlutik imminnut qanippallaarunik aamma nappaatinut uumasuaqqanullu qaninnerulertarput. Siunissami ungasinnerusumi tuttoqatigiinnut sunniutaasinnaasut maannakut siumut oqaatigineqarsinnaasuninngarnit annertunerujusuusinnaapput.

UMIMMAAT:

Sumiiffinni piniarfiusuni nalinginnaasuni tamani ukiukkut upernaakkullu umimmanniarnissaq innersuussutigineqanngilaq (tuttu pillugit allaaserisami tunngavilersuutit assigalugit, sumiiffiit uku eqqaassanngikkaanni:

- 1) Kangerlussuaq-Sisimiut-ni (Avannaa / Nunap immikkoortua Avannaa – nunap immikkoortuani piniarfik 2) 2013-imi januaarip ulluisa aallaqqaataaniit februaarip ulluisa 28-ata tungaanut ukiukkut upernaakkullu umimmanniarnissaq akuersissutigineqarsinnaavoq.
- 2) Tammajuitsussanik umimmanniartitsinerit, sumiiffiit apeqqutaatinnagit, inerteqqummut tassunga ilanngunneqanngillat, tassami tammajuitsussatut umimmattarineqartartut ikittuinnaasarmata aammalu umimmaqatigiit amerlassusiannut sunniuteqarpallaassasorineqanngimmata.
- 3) Avannarliit, Kangaarsuup, Nerlerit Inaata, Ittoqqortoormiut Kangerluata qinnguata aamma Ivittuut eqqaanni umimmanniarfiit: piffissami nunaminertamilu aalajangersimasumi

ummimmattassiissuteqartoqartillugu ukiukkut tuttunniartoqarsinnaanera najukkami piniartut siunersiorlugit nalilersorneqarsinnaavoq/oqaluuserineqarsinnaavoq. Umimmanniarnermi qamuteralaat atorineqartariaqanngillat.

**Apeqqummut 3-mut akissutit: 2012-imi marsimi tuttunik kisitsinernit angusat
Pinngortitaleriffimmi pigineqarpat?**

TUTTUT:

Nunap immikkoortua Kujataani tuttoqatigiikkuutaat arlariipput, Ameralimmi Qeqertarsuatsiaallu eqqaani. Nunap immikkoortuani tutut nalinginnaasumik peqqippasipput piaqqiorluarlutillu aamma tiggaat kulavaallu agguataarluarsimapput.

Nunap immikkoortuani Kujataani 2012-imi marsimi tuttunik kisitsinermi tutut km²-imi ataatsimi 1,3-it missaanniipput taamaalillutillu kissaatigineqartutut amerlatigingajallutik. Ameralimmi tuttoqatigiit 1..700-it missaannut missingerneqarput (90 % KI: 8.500 – 16.000, CV = 0,18), aamma tutut km²-imi ataatsimi 1,5-inik amerlassuseqarput. Ameralimmi tuttoqatigiikkuutaanik misissuinermi piaqqiarineqartartut amerlassusiat (qaammatinik qulingiluanik utoqqaatigisut) 28,2 %-miipput, kulavaat 100-ngaangata piaqqiarineqartartut 63,5-it aamma suaassusiisa agguataarneqarneranni kulavaat 100-ngaangata tiggaat 62-iusarput.

Apeqquummut 4-mut akissutit: 2012-imi marsimi Nuup eqqaani tutunuk kisitsisoqarmat Pinngortitaleriffimmit kisitseqataasut umimmannik takusaqarpat?

Nuup eqqaani 2012-imi marsimi Pinngortitaleriffimmiut tutunuk kisitsinerminni umimmannik takusaqarsimangillat. Akerlianik Silap Pissusianik Ilisimatusarfimmiut umimmaat ataatsimoortut 18-t avannarpasissutsimi $64^{\circ} 25.830'$ -imi kippasissutsimilu $49^{\circ} 51.529'$ -imi naammattoorsimavaat. Umimmaat Saqqarsuup Qooruata anigguata eqqaani kangerluup paavata eqqaaniipput (Fig. 3). Umimmaat piffissami februaarip uluisa arfernaniit qulingata tungaanut aamma februaarip ulluisa 18-ani 19-anilu arlaleriarlugit naammattoorneqartarput.

Figur 3. Umimmaat Saqqarsuup Qooruata Kangersornigullu avanaa'tungaaniittut. Assiliisoq: Ivali Lennert.

Apeqquummut 5-imut akissutit: Nuup eqqaani umimmarniarnissaq pillugu Pinngortitaleriffimmit siunnersuisoqarsinnaava?

Nuup eqqaa nalinginnaasumik umimmaqanngimmat maannakkut apeqqutaasoq ukuulerput; umimmaqatigiit nungusarneqarnissaat siunertaralugu tamakku aqunneqarniarpat? Umimmaat amerlitinnaveersarneqarniarpat? Imaluunniit umimmaat amerlisarneqarniarpat?

2011-imi Nuup Kangerluata aamma Kangaamiut Sermiata akornanni umimmaqatigiit killiffiat APNN-imit Pinngortitaleriffimmut apeqqutigineqarpoq. 2011-mi akissutaasoq tassaavoq; umimmaqatigiit qanoq amerlatiginersut ilisimaneqanngitsoq. Akissut taanna allanngunngilaq. 1998-imiilli inuit imminnut attuumassuteqanngitsut Nuup eqqaani umimmannik takusarsimallutik nalunaaruteqartalerput. Umimmaat Nuup eqqaaniittut taamaallaat Kangerlussuup ummimmaaneersuusinnaapput. Piffissap ingerlanerani umimmaat arlallit Kangaamiut Sermia ikaartarsimavaat Nuullu eqqaaniilertarlutik.

2001-imiilli Nuup eqqaa tuttunik kisitsisarluni timmisartumik qulimiguulimmik arfinileriarlugu qulaavaaneqartarsimavoq. Qulimiguullit pukkitsukkut timmisut atorlugit kisitsisoqartarpoq kisitsinernili tamakkunani umimmannik naammattoorsisoqartarsimangilaq. Tamanna Qeqqata Kommuniyani tuttunik kisitsisarnernut sanilliullugu allaanerulluinnarpoq, tassami Kangerlussuup eqqaani sumiiffinni timmiffigineqartuni umimmaat akuttunngitsumik naammattoorneqartarmata. Tamanna Qeqqata Kommuniyanut sanilliullugu Nuup eqqaani umimmaat ikinnerunerannik pissuteqassagatinneqarpoq. Tamakkununnga sanilliussissagaanni Siggup, Kangaarsuup, Naternap Ivittuullu eqqaani piniarfinni umimmaat ikittuinnaapput, aamma taakkunani ukiut tamaasa umimmattassiissutigineqartartut ikittuinnaasarput.

Umimmaqatigiikkuutaat ullumikkornit sukkanerusumik amerlanerusunngortillugit aqutsinissaq kissaatigineqarpat pisassiissuteqartitsilluni umimmanniartitsinissaq Pinngortitaleriffimmit siunnersuutigineqarpoq. Nuup eqqaani umimmaat maannakkutut amerlatigiinnarneqarnissaat siunertaralugu aqutsisoqarusuppat ukiakkut pisassiissuteqarluni killilinnik amerlassusiliilluni umimmanniartitsisoqartarnissaa akuerineqarsinnaavoq. Imaanngilarli umimmaqatigiit amerlisinnaanngitsut. Umimmaqatigiit ikittuinnaammata Nuup eqqaani ukiukkut umimmanniartitsinissaq inerteqqutigineqassasoq Pinngortitaleriffimmit siunnersuutigineqarpoq. Ukiakkut umimmattassiissutissanik aalajangersaasinnaanermi Siggummi Naternamilu siullermeerluni umimmattassiissutigineqartussat aalajangiussat aallaavigineqarsinnaapput (2002 aamma 2004-mi umimmattassiissutit).

Najoqqutarineqartut

- Cuyler L.C., Rosing M., Heinrich R., Egede J. & Mathæussen L. 2007. Status of 2 West Greenland caribou populations in 2006; 1) Ameralik, 2) Qeqertarsuatsiaat. Pinngortitaleriffik – Greenland Institute of Natural Resources. Technical report No. 67. 143 pp (Part I: 1-64; Part II: 75-143).
- Kingsley M.C.S. & Cuyler C. 2002. Caribou harvest 2002: advisory document. Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk. 12 pp.

Ilassut 1

2010-mi tuttoqassutsimik missingiinermik nalilersueqqinneq

2010-mi timmisartumik qulimiguulimmik tuttnunik kisitsinermi missingiinernik nalilersueqqinnerit, tassami kisitsinermi qulimiguulimmiit sanimut illugiinnut nunaminertat tamarmik 500 meterinik takitigisut aatsaat paasineqarmat. Akia-Maniitsoq-mi aamma Kangerluassuaq-Sisimiut-ni tuttnut amerlassusiannik missingiinerit nutaat matuma ataani takutinneqarput (Tabel 1 aamma 2). Soorluttaaq aallaqqaammulli tuttoqassutsimik missingiinerit allannguajaappallaarsimapput, tassami kisitsinermi takusinnaangisat ilorraap tungaanuunngitsoq sunniuteqarsimammata. Nuna timmilluni qulaavaaneqartoq takuneqarsinnaangitsorlu tuttoqartarpoq, tamakkuli aamma qulaavaaneqartut iluiniipput.

Tabel 1. Nunap immikkoortuani Qeqqani, Akia-Maniitsoq, tuttoqassutsimik aallaqqaammulli missingiinernik nalilersueqqinnerit, 09-13 March 2010.

Takussutissat	Aallaqqaammulli missigiineq (600 m strip)	Missingiinernik nalilersueqqinneq (1000 m strip)
Tuttoqassutsimik missigiineq	23.989	14.300
90% Nikingassutsit (CI)	16.667 - 31.311	10.300 - 18.800
Tuttut imminnut qanissusiat (km ² -imi ataatsimi)	1,6	ca. 1,0

Tabel 2. Nunap immikkoortuani Avannaani, Kangerlussuaq-Sisimiut, tuttoqassutsimik aallaqqaammulli missingiinernik nalilersueqqinnerit, 03-08 March 2010.

Takussutissat	Aallaqqaammulli missigiineq (600 m strip)	Missingiinernik nalilersueqqinneq (1000 m strip)
Tuttoqassutsimik missigiineq	98.300	58.900
90% Nikingassutsit (CI)	71.500 - 132.400	43.300 - 79.000
Tuttut imminnut qanissusiat (km ² -imi ataatsimi)	+2 to 7	1,5 to 4,1